

cliam: ergo hoc peccatum jam subiacet clavibus Ecclesie. Neque refert, quod illa intentio peccaminosa fidei suscipiendi baptismum, quae potest simul tempore dari cum ipso baptismum, sit, vel esse possit prior natura ad baptismum; quia illa prioritas non est attendenda; non enim facit, quo minus illud peccatum sit peccatum Christiani.

387. Ob. ultimo. S. Augustinus lib. 1. de baptismo contra Donatistas c. 12. ait: *Solvitur enim hesternus dies, & quidquid supra est: solvitur etiam ipsa hora, momentumque ante baptismum, & in baptismo: deinceps autem reus esse continuo incipit.* Similiter S. Thomas 3. p. q. 69. a. 10 ad 2. ait: *Baptismus auferit culpam, & reatum omnium peccatorum, praecedentium baptismum, & etiam simul existentium cum baptismo: ergo peccatum fictionis, seu quodvis commissum in susceptione baptismi, juxta hos sanctos Doctores, tollitur per baptismum.* Resp. neg. confeq. S. Augustinus ead. c. 12. prius sic ait: *Sicut enim in illo, qui factus accesserat, fit, ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione, & veraci confessione purgetur, quod non posset sine baptismo, ut, quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit:* ergo S. Augustinus vult, peccatum fictionis tolli per penitentiam, aut confessionem, scilicet in re, vel in voto.

388. S. Thomas autem loco cit. verbis allatis praemittit haec alia: *Fictio non re-*

*moveatur per baptismum, sed per penitentiam subsequenter: per quam probabilius intelligitur cum S. Augustino, quem ibidem citat, confessionem, vel in re, vel in voto: ergo illa alia eorundem SS. Doctorum verba intelligenda sunt de peccatis, vel ante baptismum, vel in baptismo, sed tamen ante ultimum ejus instantem, commissis. Adde, quod, ut recte advertit Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 28. sec. 5. Nihilominus D. Thomas, moraliter vix accidere possit, ut quis in ultimo adhuc instanti actualiter peccet, & non etiam per momentum post baptismum perseveret: quo tamen casu jam certum est, peccatum non posse deleri per baptismum. Unde hi SS. Doctores non videntur loqui de casu isto, ferè tantum metaphysicè possibili: sed de alio, quando scilicet quis adhuc, incepto baptismum, est in actuali peccato, sed ante eum completum cessat. Claudamus tractatum de sacramentis in genere verbis Angelici 3. p. q. 62. a. 5. in corp. quibus merito ad habendam de sacramentis estimationem maximam excitetur: sic autem ait: *Sacramenta Ecclesiae specialiter habent virtutem ex passione Christi; cujus virtus quodam modo nobis copulatur, per susceptionem sacramentorum. In cuius signum, de latere Christi, pendentes in cruce, fluxerunt aqua, & sanguis.**

TRA-

TRACTATUS THEOLOGICUS.

In Tertiam Partem
D. THOMÆ
DE SS. EUCHARISTIE SACRAMENTO.

ost discussas quaestiones de sacramentis in genere, communiter Theologi nostri, ex more jam recepto, agunt de SS. Eucharistia; tum quia antiquitate temporis non admittunt, in scholasticis prælectionibus, longiorem aliquam de baptismo, & confirmatione tractatum; tum quia, quod de baptismo hic prætermittitur, jam utrinque dictum videtur in *tractatu de sacramentis in genere*, ubi de institutione, & vi causandi gratiam, ac revivificentia sacramentorum omnium, dictum est: itaque omnium materia, ac formæ ex Florentino alligatae a. n. 36. Actum etiam in eodem tract. a. n. 190. de ministro sacramentorum, præsertim baptismi.

2. Addendum hic aliquid de tempore instituti baptismi. Hic probabilius institutus fuit ante Dominicam passionem, ut habet communis Theologorum; cum Christus jam ante passionem suam aliquos baptizaverit; sive per se, sive per discipulos suos, ut habetur *Joan. 3. v. 26.* non utique baptismum Joannis, sed suo, ut videtur per se clarum, & aperte traditur à S. Augustino *tract. 13. in Joannem*, ubi sic ait de Christo: *Baptizatus baptizabat: non eo baptismum baptizabat, quo baptizatus est.* Attamen tunc necdum obligavit præceptum suscipiendi baptismum: sed hoc primum obligare coepit post Evangelii promulgationem, sive illam, quam Christus resurgens fecit coram Apostolis, dicens *Matth. 28. v. 19.* *Itaque ergo docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* sive illam solemniter in die Pentecostes, de qua *Act. 2.* quando S. Petrus, congregata ex omni orbe multitudini, & interroganti, quid sibi faciendum sit, dixit. *v. 38.* *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum.* vide Gormaz de *sacram. baptismi*. a. n. 7.

3. Sacramenti confirmationis materia ex eodem Florentino à nobis adducta est in *tract. de sacram. in genere* n. 36. Ad duo pauca de hoc sacramento. Primum, Sacramentum hoc institutum fuit in nocte cene, ita communis Theologorum; nam, sicut confectur Christus Dominus, instituisse sacramentum baptismi, non quando dedit

præceptum eius suscipiendi, post Evangelii promulgationem: sed quando materiam, scilicet aquam, determinavit, quod factum est ante passionem: sic etiam censendus est, instituisse sacramentum confirmationis, quando ejus materiam, scilicet chrismam, determinavit.

Jam verò hoc probabilissimè factum est, quando Christus Dominus idem chrismam confectore docuit: atqui hoc docuit in nocte cene, ut habetur ex antiquissima traditione, & ex *epist. 2. Fabiani Papa ad omnes orientales Episcopos sub initium*: ubi sic habetur: *In illa enim die Dominus Jesus, postquam convivit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes (sicut à SS. Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) chrismam confectore docuit.* Et hæc etiam est ratio, cur quot annis in die cene chrismam novum, combusto veteri, ab Episcopis soleat consecrari.

4. Secundò. Oleum, ex quo cum balsamo mixto, sit materia hujus sacramenti, seu chrismam, essentialiter debet esse oleum olivarum, ut communiter docent cum S. Thoma 3. p. q. 72. a. 2. ad 3. quia hoc est oleum simpliciter dictum, ut ait *ibi* Angelicus. An mixto balsami sit etiam de essentia hujus sacramenti, controversia est inter Theologos, de qua re vide *Dicastillo 11. 3. de confirmat. dub. 3. a. n. 20.* & *La Croix l. 6. p. 1. a. n. 375.*

Qui affirmant, eam mixtionem esse essentialiter requisitam, fundant se in verbis Florentini, quod in decreto Eugenii de confirmatione dicit: *Materia est chrismam, confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiam, & ex balsamo, quod odorem significat bonam famam.* Auctores verò oppositi fundant se maxime in *C. Pastoralis. 1. de sacramentis non iterandis.* ubi Innocentius III. de casu, in quo aliquis solo oleo fuerat confirmatus, dicit: *Non est aliquid iterandum: sed cavete supplendum, quod incaute fuerat prætermisum:* ergo (inferunt) hoc sacramentum in solo oleo fuit valide administratum; alias enim debuisset iterari. Saltem mixtio balsami est necessaria necessitate præcepti, & quidem probabilius Divini, ut vult *Dicastillo cit. dub. n. 29.*

Debet insuper materia esse benedicta ab Episcopo, seu debet adesse benedictio Episcopalis, & quidem juxta communem

hæc requiritur essentialiter, ita, ut christina à simplici sacerdote benedictum invalide adhibeatur, saltem, nisi prius Summus Pontifex tali sacerdoti per dispensationem contulerit potestatem christina benedicens: quam tamen potestatem christina benedicens simplici sacerdoti per dispensationem posse conferri negant Conink *de sacram.* q. 72. n. 3. n. 42. & Dicastillo *tract.* 3. *de confirm.* dub. 4. n. 49. Idque etiam Suarez, & Henriquez, probabilis esse censent. Materia autem proxima est unctio christinatis in fronte baptizati, ab Episcopo facta in cruce figuram.

Forma confirmationis Græcis usitata est hæc: *Signaculum Spiritus Sancti.* Latinis usitata est ista: *Signo te signo crucis, & confirmo te christinate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* de qua iterum controvertitur, an in ea essentialis sit invocatio SS. Trinitatis. Et quidem hanc essentialiter necessariam esse plures apud Dicastillo *tract.* 3. *de confirm.* dub. 7. n. 74. docent, ex eo capite, quod per confirmationem roboretur homo ad fidem profitendam, cujus præcipuum caput est mysterium SS. Trinitatis: cujus proinde mentio in administratione hujus sacramenti merito fiat. Adducunt etiam pro se S. Thomam 3. p. q. 72. a. 4. in corp. At verò Angelicum tantum de necessitate præcepti intelligi volunt Illiung, & alii, qui censent, eam invocationem tantum esse necessariam necessitate præcepti; eoque ad alias forma Græcorum deberet dici invalida, quod durissimum est: dicere autem, aliam formam esse essentialiter requisitam pro Græcis, aliam pro Latinis, est asserere aliquid sine fundamento, ut in simili dicemus infra n. 199.

Minister tandem hujus sacramenti ordinarius est Episcopus: & si sacerdos simplex absque licentia, vel commissione Summi Pontificis, hoc sacramentum administraret, probabilis non tantum illicite, sed etiam invalide ageret, ut docet Illiung *tract.* 6. disp. 3. n. 42. & 44. citans Gonetum, & quinque alios, tacitis tamen eorum nominibus. Videtur autem hæc assertio efficaciter probari ex C. *Quart.* 4. de consuetud. in quo Innocentius III. ait, quod à simplicibus sacerdotibus sacramenta... *illis Pontificibus reservata, ut est sacramentum confirmationis... inanis conferantur.* item ex C. *Manus.* de consecrat. dist. 3. in quo Eusebius Papa de hoc sacramento sic loquitur: *Ab aliis persici non potest, nisi à summis sacerdotibus,* hoc est, Episcopis: & addit: *Si aliter presumpsum fuerit, irritum habeatur, & vacuum: & inter Ecclesiastica nunquam reputabitur sacramenta.* Sed & Clemens VIII. teste Illiung *cit.* n. 44. iussit infantes, à presbyteris Græcis confirmatos, sub conditione de novo confirmari.

Dixi: absque licentia, vel commissione Summi Pontificis; nam ex hujus commissione potest etiam simplex sacerdos hoc sacramentum administrare, ut sumitur ex

Concilio Florentino, in decreto Eugenii pro Armenis, ubi ita habetur: *Legitur tamen, aliquando per Apostolica Sedis dispensationem, ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem sacerdotem, christinate per Episcopum consecuto, hoc administrasse confirmationis sacramentum.* His breviter præmissis ad explicandum SS. Eucharistie sacramentum pergitur, itaque sit

DISPUTATIO I.

De Essentia, & Constitutivis SS. Eucharistie.

Disputatione hæc prima de SS. Eucharistie sacramento, agendum nobis potissimum est, de eius partibus, seu constitutivis, nempe forma, atque materia: & quidem de ista, tam proxima (seu accidentibus Eucharisticis, atque ipso Christo sub istis præsentem) quam remota (seu pane, & vino, ad conficiendum hoc sacramentum requisito) atque inde etiam de Eucharistie conversione: de quibus nempe hoc in tractatu Theologi communiter agere solent. Ex his plura erunt, quæ adhuc alia fide, ac pace Christiana, inter doctores Catholicos in controversiam seculat adduci: erunt tamen etiam aliqua, quæ Catholici contra hæreticos firmissimè credimus: quorum tamen explicatio, seu probatio, utilis erit ad hoc, ut pro occasione religio nostra contra adversarios strenuè possit defendi.

QUÆSTIO I.

De Essentia Sanctissima Eucharistie. ARTICULUS I.

Quid sit Sacramentum SS. Eucharistie: quæ sint ejus partes: & an unum sit, vel multiplex.

1. Dico 1. Eucharistia est sacramentum corporis, & sanguinis Christi, sub speciebus panis, & vini, ad spiritualem animarum refectionem, divinitus institutum. ita Layman l. 5. tr. 4. c. 1. n. 1. & quoddam substantiam omnes Catholici. Prob. Definitio hæc est brevis, & clara, discernitque hoc sacramentum ab omnibus aliis: habet etiam suum genus proximum, nempe sacramentum, cui tanquam differentia junguntur reliqui termini: ergo est bona bonitate Theologica, licet fortè non omnes minutias logicas observet. Dicitur autem corporis, & sanguinis Christi; quia ista in hoc sacramento Eucharistie sunt præsentia, ut paulò post probabimus. Dicitur sub speciebus panis, & vini; quia per has corpus, & sanguis Christi, sensibilia redduntur, sine qua sensibilitate non essent signum sensibile, consequenter neque sacramentum. Dicitur ad spiritualem animarum refectionem institutum: per quæ verba explicatur 1. quoddam Eucharistia sit sacramentum vivendum, institutum, non ad per se dandum, sed ad

Quid sit Sacramentum SS. Eucharistie: quæ sint ejus partes: & an unum sit, &c. 101

per se nutriendam, vitam animæ. 2. quod ejus finis sit reffectio spiritualis animarum, conferendo eis gratiam per modum convivii.

6. Dico 2. Corpus, & sanguis Christi Domini, sunt partes intrinsecæ hujus sacramenti: ita Bellarminus, Suarez, Vasquez, Lessius, Lugo, Præpositus, Conink, Layman, l. 5. tr. 4. c. 1. n. 1. ubi plures alios citat, & communissimè nostri, contra plures Scotistas, & plures etiam Thomistas, qui hoc sacramentum constituunt in solis speciebus, ita, ut Christus non sit pars sacramenti, sed tantum realiter adsit in sacramento. Prob. conclus. Primò, Scripturæ, SS. Patres, & doctores, passim dicunt, hoc sacramentum esse cibum, & potum spirituales: sed hoc non convenit speciebus, quæ quidem significant cibum, & potum, non tamen sunt proprie ipse cibus, & potus; Christus enim ait *Joan.* 6. v. 56. *Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus:* ergo. Secundò, SS. Patres vocant hoc sacramentum corpus, & sanguinem Christi: dicunt, panem mutari in corpus Christi &c. hæc autem verba, tam clara, & toties repetita, non debent ad sensum tropicum detorqueri, absque gravi ratione, qualem adversarii non afferunt: ergo.

7. Tertio, Sacramentum SS. Eucharistie ipsum propter se adoratur, juxta hymnum Ecclesiæ: *Tantum ergo sacramentum veneremur cernui:* quod etiam docet Tridentinum *sess.* 13. c. 5. sed species propter se non adorantur: ergo hoc sacramentum etiam involvit corpus Christi. Quod si dicas, non solas species, sed species ut connotantes corpus Christi, esse sacramentum: contra est. Vel hæc denominatio, species ut connotantes corpus Christi, involvit aliam novam partem, vel non: si primum, habetur intentum; nam involvet corpus Christi, vel, si involvat aliquid aliud, iterum sacramentum hoc non poterit propter se adorari: si secundum, dabitur nova denominatio sine nova parte, quod impossibile esse, satis clarè ostenditur jam in logica. Quarto, juxta omnes sacerdotes conficit hoc sacramentum, ex præjacente materia: sed non connotat species: ergo istæ solæ non sunt hoc sacramentum: sed datur adhuc alia pars, scilicet corpus, & sanguis Christi, quæ ut præsentia, vel quorum præsentiam, sacerdos conficit: ergo.

8. Dico 3. Species panis, & vini, sunt etiam pars constitutiva hujus sacramenti. ita communissima. Prob. Sacramentum hoc est signum visibile gratiæ: sed tale non est ratione corporis, & sanguinis Christi, quæ non sunt immediate in se sensibilia, in Eucharistia: ergo debet dari aliud constitutivum, nempe species, quæ immediate in se sint sensibiles, & reddant sacramentum sensibile. Secundò, Iste panis, & vinum, destruuntur in consecratione, & sunt tantum materia remota hujus sacramenti: species autem panis, & vini, ut communiter docetur, sunt materia proxima (nam alia, eaque sensibilibus, qualis ad sacramenta requiritur, non est assignabilis; Christus

enim non est sensibilis, & non datur aliqua actio circa panem, aut vinum, ut in baptismo datur ablutio circa aquam, vel in confirmatione unctio circa christina) sed materia proxima est pars constitutiva sacramenti: ergo.

Tertio, Tridentinum *sess.* 13. c. 1. docet, in almo sanctæ Eucharistie sacramento Dominum nostrum Iesum Christum... *vere, realiter, at substantialiter, sub specie illarum rerum sensibilibus contineri:* adeoque etiam ejus corpus, & sanguinem: atqui nihil continetur in seipso, sed in alio, saltem inadæquate distincto; sicut scilicet pars dicitur contineri in toto; ergo etiam hoc sacramentum est inadæquate distinctum à corpore, & sanguine Christi: adeoque etiam tanquam partem involvit species sacramentales. Neque reponas, possedici, hoc sacramentum involvere verba consecrationis; non enim dicit Concilium, in his verbis contineri corpus Christi, sed *sub specie illarum rerum sensibilibus:* neque sacramentum hoc tantum est sensibile transeuntiter, per verba transeuntia, sed est sensibile permanentiter, per species permanentes.

9. Quarto, Apostolus 1. Cor. 10. v. 16. de SS. Eucharistia ait: *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? & Accor. 2. v. 42. dicitur: Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis:* item Ecclesia canit in suo hymno: *Fractio demum sacramenta &c.* ergo hoc sacramentum frangitur: atqui non frangitur corpus Christi in se, neque verba formæ: sed solæ species: ergo, ut possit dici, hoc sacramentum frangi, debent species id constituere.

Quintò, Innocentius III. *Cap. Cum Martine.* 6. de celebrat. *Missarum.* ait: *Distinctum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc sacramento discreta, scilicet, formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem:* hoc est, inter species, & corpus Christi, ac gratiam sanctificantem: & addit: *Primum est sacramentum, & non res. Secundum est sacramentum, & res. Tertium est res, & non sacramentum.* Primum dicit, Pontifex esse tantum sacramentum; quia purè significat, scilicet gratiam. Alterum dicit, esse sacramentum, & rem; quia significat, nempe gratiam, & significatur per verba, & species. Tertium ait, esse rem tantum; quia tantum significatur. Jam sic. Communiter auctores dicunt, illud, quod in hac terminorum acceptione vocatur sacramentum, esse de constitutivo sacramenti; quia vel est totum signum sensibile, vel pars illius: ergo species sunt constitutivum sacramenti Eucharistie. Sexto tandem, Corpus Christi sæpe est in aliquo loco, ubi non est sacramentum, e. g. in celo: ergo ipsum solum non est totum sacramentum. Si velles dicere, corpus Christi debere connotare species, ut sit sacramentum, jam hanc responsum refutavimus n. 7.

10. Quare hujus sacramenti partes sunt tam species, quam corpus Christi: & quidem corpus Christi, non nudè acceptum, sed

sed ut præfens sub speciebus: licet enim darentur hæc species, & alibi corpus Christi, non daretur sacramentum: adeoque etiam præfentia, seu connexio corporis Christi cum speciebus (in quocunque tandem hæc consistat) est pars constitutiva hujus sacramenti. Præter hæc sacramentum istud constituit forma consecrationis (de qua re jam egimus in tract. de sacram. in genere n. 50.) item institutio Christi, de qua etiam egimus in tract. de sacram. in genere n. 42.

Panis verò, & vinum, seu materia remota Eucharistia, probabilis non est pars Eucharistia in factio esse; sed ad summum inferi, ut loquuntur philosophi; eum enim destruantur panis, & vinum, in conversione Eucharistia, non possunt constituere SS. Eucharistiam: sicut forma ligni non constituit ignem, in quem convertitur. vide etiam in tract. de sacram. in genere n. 39. Sed neque sumptio, seu usus Eucharistia est pars sacramenti, ut habet S. Thomas 3. p. q. 73. a. 1. ad 3. dicens: *Sacramentum Eucharistia perficitur in ipsa consecratione materia: alia verò sacramenta perficiuntur, in applicatione materia ad hominem sanctificandum*: ergo non, ut aliorum sacramentorum, ita etiam Eucharistia, pars est usus, seu applicatio materiae, vel sacramenti. Et sane juxta communem sensum Ecclesie hoc sacramentum perficitur ante usum: & sumptio est tantum applicatio ejusdem, ut causet gratiam.

11. Dico 4. Eucharistia est unum specie sacramentum, integrum, & completum. Ita S. Thomas 3. p. q. 73. a. 2. in corp. asens: *Hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed unum formaliter, & perfective*, & consensit communis doctorum. Probatur primò ratione Angelici. Sacramentum hoc est institutum, ut sit spirituale convivium, quod corporali assimilatur: ad corporale autem convivium, ut integrum sit, requiritur cibus, & potus: ergo etiam ad unum integrum spirituale convivium requiritur cibus, & potus: ergo hoc sacramentum est tantum unum formaliter, continens Christum sub specie cibi, & potus. Secundò, ut fides docet, sunt tantum septem sacramenta: ergo Eucharistia est tantum unum; alias forent plura: & hinc Catechismus Romanus sit. *De Eucharistia sacramento. sic sit: Licet autem duo sint elementa, panis scilicet, & vinum, ex quibus integrum Eucharistia sacramentum conficitur: non tamen plura sacramenta, sed unum tantum esse, Ecclesia auctoritate docti, confitemur; aliter enim septenarius sacramentorum numerus, quemadmodum semper traditum, atque à Conciliis Lateranensi, Florentino, & Tridentino, decretum est, constare non poterit.*

12. Quod autem attinet ad multiplicationem numericam, quaestio est, ut rectè advertit Suarez, de modo loquendi: & potest hoc sacramentum dici, unum, vel multiplex, prout vox Eucharistia à diversis accipitur. Qui dicunt, importari in recto lo-

rum corpus Christi, dicunt, esse unum numero sacramentum; quippe concreta accidentalia multipliciter multiplicato recto, & alias non. Et hi auctores afferunt quidem pro se aliquas auctoritates: attamen iis alii non male respondent, dicendo, illis exprimitantum; quod præcipuum est in Eucharistia.

Qui verò dicunt, etiam species venire in recto, afferunt, esse plura, saltem inadæquate distincta sacramenta: quod à fortiori dicunt illi, quicum Valquio docent, solas species venire in recto: & hi afferunt pro se textum C. Tribus gradibus. 23. dist. 2. de consecrat. ubi Clemens Papa sic loquitur: *Tanta in altario certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quodsi remanserint, in crastinum non referuntur: sed cum timore, & tremore, Clericorum diligentia consumantur*: ex quo inferunt, hostias consecratas vocari holocausta plura, adeoque esse plura sacramenta.

13. Notant tamen hi auctores, non sufficere, ad multiplicationem etiam tantum numericam hujus sacramenti, si species tantum sint physice multiplicata: sed adjunct, debere eas esse etiam moraliter multiplicatas, seu esse discontinuas: imò Haunoldo l. 4. tract. 3. c. 2. n. 780. non sufficit discontinuatio tantum physica, quando e. g. sacerdos hostiam in tres partes dividit, vel plures particulas residuas sumit; sicut enim (ait hic auctor) qui plures bolos ejusdem cibi sumit, non dicitur sumere plures cibos, sic, moraliter loquendo, non dicitur talis sacerdos sumere plura sacramenta.

Itaque ad talem multiplicationem sacramentorum, juxta hunc auctorem, requiruntur sumptiones moraliter plures: quales non sunt, si sacerdos continuis vicibus sumit plures successivè particulas. Unde juxta istum modum loquendi multiplicitas numerica Eucharistia desinitur, in primis à speciebus physice distinctis, & discontinuis: dein à sumptionibus moraliter pluribus; quare, si eadem species replicata sumerentur à duobus: vel si essent species, physice quidem distinctæ, sed tamen continuæ: vel si sumerentur una moraliter sumptione, non conferretur, dari plura sacramenta, videatur Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 39. sec. 4. & Haunoldus l. 4. tr. 3. c. 2. contrav. 1. & 2.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

14. **O**B. 1. contra 2. conclus. Corpus Christi Domini non significat, sed significatur: neque est sensibile: neque etiam est materia, aut forma: ergo non constituit sacramentum Eucharistia. Confirm. 1. C. Ego Berengarius. 42. dist. 2. de consecrat. dicitur: *Post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse*: ergo

Quid sit Sacramentum SS. Eucharistia, qua sint ejus partes: Et an unum sit, &c. 103

go sacramentum distinguitur à corpore Christi. Confirm. 2. C. Cum Martha. 6. de celebrat. Nissarum, dicitur, corpus Christi esse sacramentum simul, & res sacramenti: sed, quod est sacramentum simul, & res sacramenti, non constituit sacramentum, ut patet in caractere, qui etiam est res, & sacramentum simul: ergo.

Resp. neg. antec. corpus enim Christi significatur quidem per formam, sed etiam significat gratiam: dein non est quidem immediatè, sed tamen mediatè sensibile: neque plus requiritur, ut diximus in tract. de sacramentis in genere n. 8. Tandem corpus Christi potest reduci ad materiam, præsertim, si comparetur cum institutione Christi, tanquam cum forma ex tract. de sacram. in genere n. 43.

15. Ad 1. confirm. dist. consequ. sacramentum distinguitur à corpore Christi adæquate, dist. consequ. inadæquate, sicut pars à toto. conc. consequ. quod autem in est. C. Ego Berengarius, species videantur dici sacramentum, licet sint tantum ejus pars, inde est, quod aliquando parti tribuatur denominatio totius, præsertim, si pars illa sumatur tanquam rectum denominationis, uti saltem aliquando videntur species sumi. Et juxta hæc explicandus etiam est modus loquendi, quo dicitur, in sacramento Eucharistia esse, vel contineri corpus, & sanguinem Christi Domini. Ad 2. confirm. dist. min. quod est sacramentum, & simul res sacramenti, aliquando non constituit sacramentum, cum mi. semper non constituit, neg. min. & cons. Quando autem constituat, quando non constituat, est ex aliis principiis desumendum. Certè character non est pars, e. g. lavaci spiritualis, quæ est essentia baptismi, adeoque hunc non constituit: ac verò corpus Christi est cibus spiritualis animæ, quæ est essentia Eucharistia.

16. Ob. 2. contra 3. conclus. SS. Patres dicunt: hoc sacramentum esse corpus, & sanguinem Christi: & solum corpus, ac sanguis, sunt cibus, & potus spiritualis: ergo solum corpus, & sanguis Christi, sunt sacramentum. Confirm. 1. Species non causant gratiam: ergo non sunt pars sacramenti. Confirm. 2. Quod est sacramentum simul, & res sacramenti, non est pars sacramenti: ergo neque, quod est sacramentum tantum: sed species sunt sacramentum tantum: ergo. Confirm. 3. Si vocula tantum ita rigorosè attenditur, ut propterea species sint pars Eucharistia; quia sunt tantum sacramentum, deberent species sola esse sacramentum: hoc est contra nos: ergo.

Resp. neg. consequ. SS. Patres, quando ita loquuntur, loquuntur de sacramento denominativè sumpto: quatenus dicit in recto corpus Christi; nam (quod bene notandum) SS. Patres aliquando loquuntur de hoc sacramento ita, ut in recto veniat corpus Christi: aliquando, ut in recto veniant species, ut patet ex diversis modis loquendi. Quando Eucharistia vocatur

convivium, cibus, potus &c. species nec partialiter constituunt rectum harum denominationum: idemque est, si hoc sacramentum vocetur corpus, caro, & sanguis Christi: quando autem dicitur, in hoc sacramento contineri corpus Christi: vel hoc sacramentum frangi, &c. tunc in recto veniunt species.

17. Ad 1. confirm. Resp. neg. antec. quia, cum species sint materia proxima sacramenti, probabilis sunt elevatæ ad causandam gratiam, sicut ablutio in baptismo, & unctio in confirmatione. Alii fortè, qui admittunt, morbum periculosum esse partem sacramenti extremæ unctionis, respondunt, om. ant. neg. consequ. de quo vide tr. de sacram. in genere n. 98. Ad 2. confirm. neg. ant. Corpus Christi est juxta illum modum loquendi sacramentum, & res sacramenti, & simul pars. Dein om. etiam ant. neg. cons. ob communem auctoritatem, ut dicitur n. 9. Ad 3. confirm. neg. ma. aliud enim est, si dico: *Species sunt tantum sacramentum*: aliud: *Tantum species sunt sacramentum*: sicut aliud est, si dico: *Tantum Petrus est Grammaticus*: aliud: *Petrus est tantum Grammaticus*; mutaretur enim appellatio, si una propositio acciperetur in eodem sensu, ac altera: sed hæc spectant ad summas.

18. Ob. 3. contra dicta n. 10. Si sacramentum Eucharistia constituitur per formam consecrationis, non est sacramentum permanens: hoc est falsum: ergo, prob. ma. si potest hoc sacramentum dici permanens, vel manere, licet non maneat verba, quamvis ista sint pars hujus sacramenti, poterit etiam dici, manere idem sacramentum, licet non maneat corpus Christi, vel species: argui hoc dici non potest: ergo. Confirm. Si panis absque consecratione converteretur in corpus Christi, esset verum sacramentum Eucharistia: ergo forma consecrationis, seu verba, non sunt ejus pars.

Resp. neg. ma. ad prob. iterum neg. ma. nam, sicut manente ramo, quamvis non manente physice institutione, manet signum vini vendibilis: non verò manet hoc signum, remoto ramo, & manente, vel renovata sola institutione: ita manente corpore Christi, & non manentibus verbis consecrationis, manet Eucharistia: non autem vicissim. Debet igitur inspicere natura denominationis, & quid per illam intelligatur: atqui non intelligitur ab ullo, per denominationem hanc Eucharistia sola forma, sed corpus, & sanguis Christi Domini sub speciebus: ergo. Ad confirm. dist. antec. si panis absque consecratione converteretur in corpus Christi, esset verum sacramentum, sed diversæ speciei ab hoc nostro. om. antec. esset ejusdem speciei. neg. antec. & consequ.

19. Ob. 4. Eucharistia ante usum se habet, sicut oleum respectu extremæ unctionis: ergo, sicut ista constituitur per unctionem, ita illa constituitur per usum. Confirm. 1. Saltem sumptio se habet in sacramento Eucharistia, sicut satisfactio in sacramento penitentia: ergo est saltem pars integralis. Con-

Confirm. 2. Sumptio, ut dictum n. 13. est ratio, quare sacramentum Eucharistiæ sit numero unum, vel multiplex: ergo est pars sacramenti. Resp. neg. antec. Nemo dicit, oleum ante unctionem esse sacramentum: dicitur autem Eucharistiæ sacramentum jamante sumptionem: item oleum non est materia proxima extreme unctionis: est autem corpus Christi materia proxima Eucharistiæ.

Neque etiam sumptio Eucharistiæ se habet, sicut unctio olei; hæc enim est materia proxima extreme unctionis, & verè actio Christi, substantiæque formæ sacramentali, atque per hanc significatur: non ita significatur sumptio per formam consecrationis, nec est materia proxima Eucharistiæ: sed est tantum applicatio hujus, requiritur ad causationem gratiæ: quin ipsa sit causans gratiam ex opere operato. Ad 1. confirm. neg. ant. Satisfactio est materia proxima poenitentia, & dicitur à Tridentino pars: non ita sumptio Eucharistiæ. Alii dicunt, satisfactionem significari per formam, quatenus ista significat remissionem peccatorum, obtinendam per satisfactionem: dum econtra per formam Eucharistiæ nullo modo significatur sumptio eiusdem.

20. Ad 2. confirm. dist. conseq. ergo sumptio est pars sacramenti Eucharistiæ ut sic, seu specificè sumpti. neg. conseq. est pars sacramenti, ut in genere morali individualiter multiplicati. conc. conseq. Sumptio, seu usus Eucharistiæ, in ordine ad multiplicationem numericam hujus sacramenti, se habet, sicut divisio rami in ordine ad multiplicationem signorum: si ramus totus pendeat ex una domo, erit unum signum vini vendibilis: si dividatur in partes, & ista pluribus domibus appendantur, erunt plura signa. Nec tamen i-deo divisio, vel conjunctio rami, est pars constitutiva signi, vini vendibilis: sed ad summum est pars signi, ut moraliter unius, vel moraliter multiplicis, vel signi materialiter tam magni, vel tam parvi. Pariter sumptio non est pars sacramenti Eucharistiæ ut sic: sed ad summum est pars sacramenti ut moraliter multiplicis, & quidem, si ut tale sumatur quidditative, non verò, si sumatur denominative: sicut etiam continuatio, vel divisio specierum Eucharisticarum, est tantum pars sacramenti, ut tam magni, vel tam parvi, scilicet materialiter pro quantitate specierum.

21. Licet autem unitas, vel multiplicitas physica, sit prædicatum realiter intrinsecum rei specificativè acceptæ, non tamen necessariò est prædicatum intrinsecum rei specificativè acceptæ etiam unitas, vel multiplicitas tantum moralis: atque idèd sumptio Eucharistiæ non debet esse intrinseca sacramento Eucharistiæ ut sic, seu specificativè accepto: sed tantum debet esse intrinseca illi reduplicativè accepto, scilicet ut moraliter multiplici. Imò sumptio non est pars sacramenti Eucharistiæ ut moraliter unius; quia jam est unum moraliter sacramentum, antecedenter

ad omnem usum, sive etiam à nullo sumatur.

Nec dicas. Si multiplex sumptio facit sacramentum multiplex, una sumptio facit unum; negatur enim illatum; nam, licet ad denominandum sacramentum Eucharistiæ multiplex, requiratur sumptio multiplex, tamen ad id denominandum unum nulla requiritur sumptio: sed requiritur tantum forma opposita, seu negatio multiplicis sumptionis, quæ etiam datur tunc, quando nulla datur sumptio. Quamvis autem una sumptio existente etiam detur tantum unum sacramentum, non tamen denominatur sacramentum illud unum ab ea una sumptione, sed à negatione multiplicis sumptionis.

22. Ob. 5. contra 4. conclus. Si Eucharistiæ esset tantum unum specie sacramentum, tunc laici, sub una tantum specie communicantes, non sumerent totum sacramentum: hoc dici non potest: ergo, prob. mi. Tridentinum *sess. 21. c. 3.* docet, sub una specie sumi verum sacramentum: ergo, Confirm. 1. Ecclesia in *Missæ Dom. 1. Quædrag.* ita orat: *Purificent nos, quesumus. Domine, sacramenta, quæ sumimus:* ergo sunt plura. Confirm. 2. Dantur duæ diversæ materiæ, & formæ: ergo dantur etiam duo sacramenta. Confirm. 3. Eucharistiæ, ut contenta sub speciebus panis, differt ab Eucharistiæ ut contenta sub speciebus vini: ergo.

Confr. 4. Denominatio totius non competit parti: ergo, si species sunt tantum pars sacramenti Eucharistiæ, non potest ipsis, e.g. hostiis consecratis in pyxide, competere denominatio sacramenti: atqui competit, & tribuitur ipsis communissimè: ergo species, seu hostiæ consecratae, non sunt tantum pars sacramenti, sed totum sacramentum: ergo pro multiplicatione specierum multiplicatur hoc sacramentum. Confirm. 5. Potest dici, quòd SS. Patres, & Concilia, non loquantur de specie infima sacramentorum, sed tantum de subalterna: ergo potest dici, dari plura sacramenta Eucharistiæ in specie infima.

23. Resp. dist. ma. si Eucharistiæ esset tantum unum sacramentum, tunc laici non sumerent totum sacramentum, quoad rem contentam, scilicet quoad Christum, & sufficientem vim cauandæ gratiam per modum refectionis spiritualis. neg. ma. non sumerent totum sacramentum quoad continens, seu quoad species, & quoad completam significationem refectionis integræ, per modum convivii. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. ad prob. conc. totum, quia nil probat contra nos. Christus sub unica etiam specie est, & potest dici, verum sacramentum, ut patet magis ex dicendis n. 25.

Sumunt ergo laici tantum Christi Domini corpus, tanquam cibum spirituales, & realiter etiam sanguinem corpori junctum, qui est potus; quamvis non sumant sanguinem sub speciebus vini (quæ significant eundem sanguinem, per modum potus) adeoque non sumant totum id, per quod significatur integrum convivium, ad quod

Quid sit Sacramentum SS. Eucharistiæ, quæ sint ejus partes: & an unum sit, &c. 105

quod requiritur cibum & potus. Quamvis autem laici non sumant corpus, & sanguinem Christi sub duabus speciebus, sumunt tamen corpus, & sanguinem Christi, sub iis speciebus, per quas significatur resectio spiritualis; nam resectio simplex non exigit cibum, & potum: sed potest fieri per utrumque seorsim, adeoque etiam potest per utramque seorsim speciem significari. Per hanc sumptionem corporis, & sanguinis Christi, sub una specie, confertur etiam laicis gratia sacramentalis: de qua re tamen plura infra, quando de communione sub utraque specie.

24. Ad 1. confirm. dist. conseq. sunt sacramenta plura specie. neg. conseq. sunt plura individualiter. conc. conseq. quia, præsertim antiquis temporibus, ordinariè plures communicabant: quod etiam indicant verba ibidem addita: *quæ sumimus.* Ad 2. confirm. dist. ant. dantur duæ diversæ materiæ, & formæ, quæ tamen ordinantur, ad complendam unam integram significationem. conc. antec. quæ non ita ordinantur. neg. antec. & conseq. Sic etiam in sacramento ordinis, & extreme unctionis, sunt plures materiæ, & formæ: quia tamen ordinantur ad unam completam significationem, est tantum unum sacramentum ordinis, & unum extrema unctionis; hinc etiam illæ materiæ, & formæ, vocantur partiales. Ad 3. confirm. dist. antec. Eucharistiæ sub specie panis differt ab Eucharistiæ sub specie vini, sicut una pars differt ab altera. om. antec. sicut totum differt à toto. neg. antec. & conseq. nam neutra species habet seorsim significationem completam gratiæ, in ea ratione, in qua ex sua institutione illam significat, scilicet in ratione convivii.

25. Ad 4. confirm. neg. antec. Licet denominatio totius non tribuatur semper partibus, tribuitur tamen ijs valde sæpe: sic, si amphoram vini divides in plures cyathos, in quolibet dicitur esse vinum: si ramus major dividatur in minores, quilibet dicitur ramus: item si idem convivium, constitutum ex triginta cibis, dividatur, ita, ut e.g. hodie inferantur quindecim, & eras reliqui quindecim cibi, erunt duo convivia: ergo etiam, si dividatur sacramentum Eucharisticum, & sumatur tantum una pars, seu una species, poterit tamen dici, sumi sacramentum. Hinc, si quis sumeret solum sacram hostiam, & alius solum sacrum sanguinem, duo sacramenta recipe-rent.

26. Ad 5. confirm. neg. ant. Si SS. Patres, & Concilia, dum asserunt, aliquid esse unum sacramentum, non loquerentur de specie moraliter infima, sed tantum de subalterna, seu generica non suprema, potuissent aq̄e dicere, dari duo, vel tria sacramenta, quam dicere dari septem; nam facile posset inveniri talis ratio specifica subalterna, quæ tantum completeretur duæ species, e.g. unam speciem sacramenti vivorum, alteram sacramenti mortuorum: unam sacramenti iterabilis, alteram sacra-

menti non iterabilis: vel, ut assignarentur tria sacramenta, posset dici, dari unum sacramentum sub præcepto absolute, alterum sub præcepto conditionate, tertium sub nullo præcepto. Et sic possent alie rationes genericae inveniri pro assignandis sacramentis quatuor, vel quinque: adeoque non esset certus numerus sacramentorum, contra Tridentinum, & Florentinum. Pariter etiam possent assignari sacramenta plura, quam septem, dividendo e.g. baptismum in plures species infimas: & sic de aliis.

ARTICULUS III.

An, & Quomodo Christus Dominus sit realiter præfens in SS. Eucharistiæ.

27. **P**recedentibus articulis suppositum, Christum Dominum, in SS. Eucharistiæ sacramento, verè realiter esse præsentem, quod modò probandum est. Præmitto autem doctrinam Concilii Tridentini, quod de hoc mysterio ex professo agit *sessio 13. & ibi can. 1.* sic definit: *Si quis negaverit, in sanctissima Eucharistiæ sacramento, contineri verè, realiter, & substantialiter, corpus, & sanguinem, unà cum anima, & divinitate, Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum: sed dixerit, tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit. & canone 2.* *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis, & vini, unà cum corpore, & sanguine, Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam, & singularem conversionem, totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis, & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia apostolicè transubstantiationem appellat; anathema sit.*

28. Rurfus *can. 3.* *Si quis negaverit, in venerabili sacramento Eucharistiæ, sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri; anathema sit. & can. 4.* *Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus, & sanguinem, Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post, & in hostiis, seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel superjunt, non remanere verum corpus Domini; anathema sit.* Qui canones ita sunt contra tres potissimum hæreses: ex quibus

29. Prima est dicentium, in Eucharistiæ non adesse, verè, & realiter, corpus, & sanguinem Domini nostri. Ita post Berengarium, Archidiaconum Andegavensem, Zwinglium, Oecolampadius, Carolostadius, dicti *Sacramentarii*; qui insuper asseruerunt, non verè, & realiter, manducari corpus, vel bibi sanguinem Domini, sed tantum spiritualiter per fidem. Ad hos proximè accedit Calvinus, qui etiam negat præ-

sentiam realem Christi Domini in Eucharistia; quamvis interim velit, in eadem Eucharistia realiter manducari substantiam corporis Domini: quam manducationem realem, tamen ait, non esse aliud, quam opinionem aliquam vivificam in animis hominum credentium, quæ producta sit ab aliqua virtute, inseparabiliter inhærente corpori, & sanguini Domini. Quasi verò receptio alicujus effectus, à causa producti, dici possit manducatio causa.

30. Secunda hæresis est eorum, qui dicunt, Christum Dominum esse tantum præsentem in usu Eucharistia, non verò post usum, adeoque non amplius esse in hostiis consecratis, ac in tabernaculo conservatis. ita Lutherus, Bucerus, Brentius, Melancton, Kemnitius, & Lutherani hodie communiùs. Tertia hæresis est docentium, Christum quidem adesse in Eucharistia, sed simul cum pane, & vino: adeoque hi negant transubstantiationem, à Tridentino definitam. ita Lutherani hodie communiùs.

31. Lutherus quidem initio tantum negavit, transubstantiationem esse articulum fidei: at postea docuit, Christum posse dici esse in pane; quia est ubique, etiam quoad corpus: quem errorem Ubiquitatis dein amplexi sunt Brentius, Illyricus, Schmidelinus, Kemnitius, & Lutherani complures: atque adeo admittunt, corpus Christi etiam esse in pane. Vocantur autem isti *impanatores*; quia Christum cum pane simul conjungunt. Hi sunt errores magis communes circa SS. Eucharistiam, præter quos tamen dantur adhuc aliqui particulares, quos debellandos relinquimus Theologis Polemicis; quia omnes hie profecti, nimis longum foret, & cum novæ semper hæreses succedant prioribus, ob auctorum, vel sectatorum inconstantiam, esset ferè impossibile, omnes referre. videri potest Bellarminus tom. 3. *controv. generali*. 3. l. 1. c. 1. & l. 3. c. 11. ac l. 4. c. 1.

32. Dico 1. In Eucharistia verè, realiter, & substantialiter, continetur corpus, & sanguis Christi Domini. ita Catholicis cum Tridentino supra citato n. 27. Prob. Christus Dominus impletur de Eucharistia dicit *Matth. 26. v. 26. Hoc est corpus meum. & v. 28. Hic est enim sanguis meus novi testamenti*: quæ cadem verba habentur *Marci 14. v. 22. & 24. At Luc. 22. v. 20. discrimine purè accidentaliter circa calicem habentur ista: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo.* & S. Paulus 1. *Cor. 11. v. 25.* sic habet: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.*

Hæc verba (tam inter se similia, & toties repetita, ita, ut vix ullum aliud mysterium toties, & tam similibus verbis in sacris literis continetur) si in sensu literaliter, ac proprio accipiantur, veram, realem, & substantialem, præsentiam corporis, ac sanguinis Christi apertè adstruunt: atqui debent hæc verba in sensu literaliter, ac proprio accipi: ergo. ma. non potest negari, nisi aut à præfractæ audaciæ homine, aut à

linguæ Latine ignaro: & hinc ipsi adversarij non negant eam propositionem majorem conditionatam: sed negant minorem absolutam, quam tamen efficacissimè Catholicis probant, & nos cum ipsis.

33. Probatur itaque minor. Primò, Christus, quando ea verba locutus est, condidit testamentum, in quo solent adhiberi clarissimi termini in sensu literaliter: ergo etiam Christus ea verba adhibuit in sensu literaliter, & obvio, sine omni translatione, aut occulta significatione. Certè, si alicui testamento legaretur domus his verbis: *Hæc domus sit tua*: nemo intelligeret, quòd tantum ejus esse debeat aliquod signum domus: vel quòd tantum figura domus ad eum vi testamenti pertineat. Secundo, Christus hæc verba dixit, quando discipuli de illa testati sunt *Joan. 16. v. 29. Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis*: ergo locutus est in sensu literaliter, & obvio. Tertio, Christus Dominus illis verbis nullam addidit explicationem, quam tamen solitus est adhibere, quando metaphoricè loquebatur, præsertim, quando ex aliis circumstantiis metaphora non poterat colligi. Sic, quando dixit *Joan. 2. v. 19. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*: statim *v. 21.* addidit explicatio: *Ille autem dicebat de templo corporis sui.* Et, si unquam, certè hic opus fuisset explicatione, ne daretur occasio idololatriæ, circa Eucharistiam committendæ.

34. Quarto, si hæc verba non sunt accipiendæ ad literam, cur S. Paulus adeo sollicitè hortatus est fideles 1. *Cor. 11. v. 28.* ut ante manducationem Eucharistia se probarent? Certè, ut tantum quis manducet corpus Christi per fidem, & memoriæ, non indiget tanta probatione; hoc enim etiam fit legendo Sacram Scripturam, vel osculando pedes Crucifixi; nemo autem Zvinglianorum præscribit suis tam exactum examen, & penitentiam de peccatis, si tantum vellet legere Sacram Scripturam.

Adde, quòd Apostolus præmittat *ibidem v. 27. Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini*: hoc est idem, ac: *Reus erit læsæ majestatis Divinæ*: non autem est reus læsæ majestatis, qui imaginem tantum regis temeret, & inofficiose attrahat, nisi id faciat ex intentione regem contemnendi: ergo, si in Eucharistia non adesset verè corpus Domini, sed tantum ejus figura, tunc, qui accederet cum peccato gravi, non tamen ex contemptu, non esset reus corporis, & sanguinis Domini: quod est contra Apostolum.

35. Quintò, hæc verba à primordio nascenti Ecclesiæ semper accepta sunt in sensu literaliter, ab omnibus Conciliis, & Patribus: & cum sæculo undecimo Berengarius, Archidiaconus Andegavensis, aliquid circa præsentiam realem corporis Domini in Eucharistia innovasset, statim à Concilio Romano (quod habitum est circa ann. 1060. sub Ni-

colao II.) hæresin suam abjurare coactus est: ejusque confessio, vel abjuratio exhibetur in decreto *Gratiani. de consecrat. dist. 2. c. 42.*

Nimis longum foret, cuncta Concilia, & Patres, eorumque catecheses adducere, quibus hoc degma stabilitur à Sæculo Christiano I. usque ad Sæculum X. à quo ipsi adversarij ajunt, creditam in Ecclesia esse veram Christi præsentiam; unde lectorem remitto ad Bellarminum tom. 3. *controv. gener. 3. de Eucharistia l. 2. per totum*: ubi per omnes Ecclesiæ ætates, seu Sæcula, hæc fidei veritatem ex SS. Patribus copiosissimè probat. Sed & textus SS. Patrum, qui pro sequentibus duabus conclusionibus adducuntur, hanc quoque primam efficaciter probant: atque etiam illi, quos ex S. Augustino afferemus n. 59. & seq.

36. Id hic addendum, quòd, si quando aliqui Patres obscurius de hoc mysterio locuti sunt, id fecerint. Primò, quia arcani, à gentilibus celandi, in dioli fuerunt, & hinc noluerunt verbis omnino apertis loqui, cuius rei testes SS. Dionysium, Cyrillum Hierosolymitanum, & Basilium adduximus in *tract. de sacram. ingenerum*. 5. (vide etiam *infra n. 58.*) Secundo id fecerunt, quia necdum existentibus hæreticis, verba in malo sensu accipientibus, absque timore sinistra interpretationis, aliquando minus circumspectis modis loquendi usi sunt, prout S. Augustinus l. 1. *contra Julianum c. 6. ante medium* ait, fecisse S. Chrysostomum, de quo sic scribit: *Disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur: tali questione nullus pulsabatur: vobis nondum litigantibus securius loquebatur.* Debent ergo textus SS. Patrum obscuriores, ex aliis eorum verbis, quibus clarior loquuntur, & præsertim, quibus catechumenos instruant, declarari, & eorum mens, ac sententia colligi.

37. Dico 2. Sacramentum Eucharistia non consistit tantum in usu: sed Christus existit in eo, etiam ante, & post usum. ita rursus Catholicis omnes. Prob. Primò, Christus locis n. 32. citatis dixit: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*: non dixit: *Erit, vel fuit*: inuper ea verba dixit, antequam Apostoli manducarent, aut biberent: ergo jam ante usum fuerat corpus, & sanguis Christi. Secundo. A temporibus Apostolorum Ecclesia semper adoravit Christum, ut præsentem in hoc sacramento, ut probat Bellarminus tom. 3. *controv. generali*. 3. de Eucharistia l. 4. c. 29. in fine: & assert præsertim verba S. Chrysostomi homil. 61. ad populum *Antiochen. Si pura sunt vestimenta, adora, & communica*: quæ in editione, qua usus sum, paulò aliter habent: *Sordescunt tibi vestimenta, & nihil est tibi cura. At pura sunt: igitur adora, & communica.* ergo Christus jam ante usum adesse debet; alias enim non posset hoc sacramentum adorari. Tertio. Olim à laicis, & monachis, domum deferre batur Eucharistia: imò mittebatur ab uno

Episcopo ad alterum: ergo supponebatur, Christus jam ante usum adesse.

38. Quarto. Semper fuere graves poenæ statuta in illos, qui species sacras, seu (ut jam tunc dicebatur) lacrum sanguineum effudissent; hinc jam Origenes homil. 13. in Exodum exponens *Caput 25. ait: Cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela, & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur; reos enim vos creditis, & recte creditis, si quid inde per negligentiam decidat.* & S. Pius I. qui vixit an. *Christi 156.* jam statuit poenam quadraginta dierum, si negligentia sacerdotis aliquid de sacro sanguine in terram deciderit, ut habetur in *Breviario ad diem 11. Julii*: insuper particula residua post communionem summâ reverentiâ reponeretur in pastophoriis, seu tabernaculis; sed, si non adesset Christus, non deberet tanta cura haberi, nec tanta poena statui in eos, quorum negligentia aliquid de speciebus sacris effusum fuisset; eoque irreverentia non fuisset tanta: ergo. Quintò. Præsentia Christi Domini, in Eucharistia extra usum, tot est comprobata miraculis, ut illos impleverint.

Sextò tandem. Hæretici sunt in sua doctrina circa hoc punctum inconstantissimi; aliqui enim cum Kemnitio volunt, Christum esse præsentem, in tota actione cœnæ, dum panis benedicitur, frangitur, distribuitur, etiam dum è cœna deferretur ad ægros. Alii dicunt, toto triduo servari posse sacramentum propter ægros, & toto eo tempore manere Christum. At, si manet Christus per triduum, imò, si manet per horæ quadrantem, non est ratio ulla, cur non maneat diutius, quamdiu scilicet manent species sacramentales. vide Bellarminum tom. 3. *controv. gen. 3. de Eucharistia l. 4. c. 2.*

39. Dico 3. In Eucharistia non manet substantia panis, & vini. ita rursus Catholicis. Prob. conclusio 1. autoritate Conciliorum, & in primis Lateranensis, quod C. *Firmiter. 1. de summa Trinitate &c.* sic definit: *Cujus Christi corpus, & sanguis, in sacramento altaris, sub speciebus panis, & vini, veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate Divina: quæ verba tam clara sunt, ut ipse Lutherus de captivitate Babilon. c. 1. agnoscat, hic definitam esse transubstantiationem ut articulum fidei. 2. autoritate Concilij Constantiensis, quod sess. 8. & iterum sess. 45. seu ultima, damnat hanc primam propositionem Wicleffi: *Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris.* 3. autoritate Concilij Florentini, quod in decreto Eugenii pro Armenis sic definit: *Ipsum verorum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur.* 4. autoritate Tridentini citati n. 27.*

40. Prob. conclusio. 2. ex Patribus, quorum, etiam antiquissimorum, catalogum texit Bellarminus tom. 3. *controv. generali*.
Q 2

nerali. 3. de Eucharistia. l. 3. c. 20. Quavis autem Patres vocem *transubstantiatio* non adhibuerint ante Concilium Lateranense, tamen adhibuerunt voces illi aequivalentes; dixerunt enim, *ex pane fieri corpus Christi: panem transmutari, aut elementari in corpus Christi: non esse amplius panem, sed corpus Christi: non esse id, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravisset: sensus falli, nec ijs credendum esse.* Insuper Patres extollunt omnipotentiam Dei, quæ in hoc mysterio se quasi exhauserit: comparant cum Eucharistica conversione alias prodigiolas transmutationes, e.g. aquæ in vinum &c.

41. Adduco ex Patribus plurimis tantum unum, aut alterum. S. Cyprianus, vel quisquis est auctor sermonis *de cena Domini* (qui non videtur esse idem cum sermone *de cena dispositione*, de quo Bellarminus *de script. Ecclesiæ* in Cypriano ait, eum continere ineptas, & ridiculas fabellas; nam ille nil tale continet, sed gravis, & doctus est) in hoc, inquam, sermone sic habetur: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non esset, sed natura mutatus, omnipotentia verbi factus est caro.* S. Cyrillus Hierosolymitanus *cateches. 4. mystagog.* *Hoc sciens, & pro certissima habens, panem hunc, qui videtur a nobis, non esse panem, etiam gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi.* S. Ambrosius *lib. de initionibus: vel de ijs, qui initione mysteris e.g. Quavis igitur utitur exemplis, ut probemus, non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravisset: majoremque vim esse benedictionis, quam nature; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur, & infra: Ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium species nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicit: Amen: hoc est: verum est. Quod os loquitur, mens interna sentiat: quod sermo sonat, affectus sentiat, & interior. In illo sacramento Christus est, quia corpus Christi est.* Similibus dictis plenus est totus sermo citatus: & adhuc plenior est ejusdem S. Ambrosii *lib. 4. de sacramentis*, ubi per singulas quasi lineas veritatem realis presentie Christi, & conversionem panis in corpus Christi, significatissimè adstruit. Textus ex S. Augustino idem confirmantes adducemus *n. 59.*

42. Probatur conclusio 3. Verba Christi de Eucharistia intelligenda sunt ad litteram, ut probavimus *n. 35.* ergo in Eucharistia non remanet panis, & vinum, consequenter, quamvis aliquando, dum metaphorice loquitur, per pronomen *hic*, vel *hoc*, non demonstrat substantia, latens sub accidentibus indigetatis, e.g. si in imaginem Cæsaris digitum intendens dicam: *Hic est Cæsar*; tamen, quando proprie loquitur (sicut Christus Dominus in cena utique locutus est) per pronomen *hic*, vel *hoc*, demonstra-

tur substantia latens sub accidentibus: & quidem, si demonstrat id, quod apparet esse panis, non significatur alia substantia, tantum sub pane latens, vel cum pane compenetrata, sed significatur ipse panis, tanquam immediatè substantis illis accidentibus: ergo, si in Eucharistia verè adhuc adesset panis, per pronomen *hoc* significaretur panis: atqui per pronomen *hoc* non significatur panis: ergo panis non amplius adest.

Prob. antec. Si per pronomen *hoc* posset verè significari substantia alia latens, vel compenetrata, vera esset hæc propositio, qua, intendens digitum in lignum, dicerem: *Hoc est Deus*: vel: *Hoc est Angelus*: vel: *Hoc est demon*; Deus enim semper, Angeli, vel demones sæpe compenetrantur cum ligno: item potuisset aliquis, indigittando lapidem sepulchralem, quem Christus resurgens penetravit, dicere: *Hoc est Christus*: sed hæc propositiones ex omnium sensu sunt falsæ: ergo. Licet autem aliquando per pronomen *hoc* demonstrat, non res immediatè apprensas, sed res contentas, e.g. quando, demonstrando dolium, dico: *Hoc est vinum*: id tamen nunquam contingit, nisi quando res, immediatè sensibus subiecta, ex natura sua, vel ex usu, est ordinata ad continentem alteram substantiam; sicut dolium est ordinatum ad continentium vinum: at panis, & vinum, minime sunt ordinata ad continentium Christum Dominum.

43. Probatur jam etiam min. subsumpta. Si per pronomen *hoc* significaretur panis, propositio esset falsa: sed istud dicere est blasphemum: ergo. prob. ma. in propositione affirmativa, & vera, debet subiectum, & prædicatum identificari: sed panis, & corpus Christi non identificantur: ergo propositio hæc affirmativa revera esset falsa. Rursus hæc propositio: *Hoc est corpus meum*: faceret hunc sensum (quem quidem aliqui hæretici, sed ineptè adstruunt) *Hic panis verè, & proprie, est corpus Christi*: qui utique falsus est, id quod facile potest probari; vel enim significaret, dari identitatem inter corpus Christi Domini, ac panem: & hoc est manifestè falsum: vel significaretur, dari aliquam unionem hypostaticam: & hæc neque ex Scripturis, neque ex Patribus, neque aliunde potest probari: dein sic Verbum non minus posset dici *impanatum*, quam *incarnatum*: vel significaretur tantum, dari conjunctionem localem: sed hæc non sufficit ad illam prædicationem: alias homo obsessus à demone posset dici *demon*, & quilibet penetratus à Deo posset dici *Deus*: quæ sunt absurdissima.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones ex Scripturis

44. B. 1. contra 1. conclus. Verbum est in Scriptura sæpe accipitur pro verbo significati-

An & Quomodo Christus Dominus sit realiter præsens in SS. Eucharistia. 109

ent: ergo etiam sic accipitur in hac propositione: *Hoc est corpus meum.* antec. prob. *Gen. 41. v. 26.* dicitur: *Septem boves pulchros, & septem spica plena, septem ubertatis anni sunt.* item *Exod. 12. v. 11.* dicitur de agno paschali comedendo: *Est enim phasæ, id est, transitus Domini.* & *Luca 22. v. 20.* *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo.* rursus Christus dicit *Joan. 6. v. 48.* *Ego sum panis vita.* & *Joan. 15. v. 1.* *Ego sum vitis vera.* item *Joan. 10. v. 9.* *Ego sum ostium.* iterum *Joan. 9. v. 5.* *Lux sum mundi.* & 1. ad *Cor. 10. v. 14.* dicitur: *Petra autem erat Christus*: ergo, Resp. 1. hoc argumento eodem modo posse probari hæresim Arianam, vel Socinianam, quæ Christo abnegabat Divinitatem; nam hæc ratione etiam posset metaphorice explicari illud *Joan. 1. v. 1.* *Deus erat Verbum*: item posset negari incarnationem, & metaphorice explicari etiam illud *Joan. 1. v. 14.* *Verbum caro factum est.*

45. Resp. 2. neg. conseq. & retorq. potius argumentum, Verbum est ordinariè accipitur, seu adhibetur in Scripturis, ad significandam identitatem unius cum altero, in sensu proprio: ergo etiam hic debet ita accipi. Dein verba Sacra Scriptura debent accipi in sensu proprio, & literali, quamvis ipsa Scriptura, auctoritas Conciliorum, & Patrum, ac manifesta ratio id patitur: & multò magis, quando tota antiquitas eum sensum literalem ut verum hæreticus tenuit, quemadmodum in nostro casu accidit. At non idem accidit in propositionibus objectis; nam quoad primam ratio clara docet, quòd boves, & tempus, non sint idem. Sed nec agnus, vel ejus comestio, & transitus, sunt idem. Tropus, apud S. Lucam adhibitus, est usitatissimus; quia fæssimè sumitur continens pro contento, & declarat sufficentissimè aliis verbis aliorum Evangelistarum. Quando Christus dicitur *lux*, *ostium*, *panis*, *petra* &c. nunquam fuere illa verba ab ullo SS. Patrum, aut Conciliorum, accepta in sensu proprio, qui significaret identitatem, sed semper metaphorice: contrarium autem accidit in verbis Eucharisticis, quæ semper in tali sensu proprio accepta sunt à Conciliis, & Patribus: & à nullo SS. Patrum doctus est Zwinglius, eos textus metaphorice explicare; sed, ut ipse fateretur, noctu ab Angelo (quem, ait, necire se, an ater, an albus fuerit) edoctus est, quòd textus illi Scriptura accipiendi sint, tanquam locutiones figurata. Certè fuerit spiritus ille valde niger, ac tenebrosus.

46. Ob. 2. Verba Christi Domini *Joan. 6. v. 52.* *Panis, quem ego dabo, caro mea est promundi vita:* item *ibidem v. 56.* *Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo:* sunt tantum metaphorice, & in sensu figurato accipienda: ergo etiam altera: *Hoc est corpus meum*: sunt figuratè accipienda. antec. prob. auctoritate plurium,

etiam Catholicorum doctorum, qui ea verba ita accipiunt. Confir. 1. Ille sermo *Joan. 6.* à Christo Domino habitus est, ante institutionem SS. Eucharistia: ergo non agitur ibi de Eucharistia. Confir. 2. Agitur ibi de manducatione, quæ debet infallibiliter operari vitam æternam: hoc non facit Eucharistia: ergo.

Resp. neg. antec. SS. Patres apud Bellarminum *tom. 3. controv. 3. de Eucharistia. l. 1. c. 5.* unanimiter illa verba explicant in sensu proprio: pariter ea ita explicat Tridentinum *sess. 13. c. 2. & 4.* nec est ulla ratio, quare verba illa tam clara improprie accipiantur: imò à contrario sunt rationes plurimæ, ob quas accipiantur in sensu proprio; primò enim Christus Dominus non tantum semel, sed minimum septies eo capite dicit, se carnem suam daturum ad manducandum: idque vocibus *Amen, Amen*, quasi juramento confirmat: certè quomodocunque clarè voluerit Christus loqui de reali manducatione sui corporis, non debuit adhibere ullos alios terminos, & vix potuit clariiores usurpare. Secundò, Christus ibi promittit, se primum daturum hunc cibum: atqui, si cibus tantum fuisset spiritualiter manducandus, jam tunc eum actu dedisset; cum jam ibi potuerint fideles in Christum credere, & licet eum per fidem spiritualiter manducare.

47. Tertio. Ibi Christus promittit longè præstantiorem cibum, quam habuerint Judæi per manna: atqui istud æquè fervire poterat ad excitandam fidem: ergo Eucharistia manducatio non est tantum excitatio fidei, aut fides. Quarto. Quando hæc verba Christus Dominus est locutus, omnes præsentès, Pharisæi, turba, discipuli, intellegebant ea in sensu proprio: & hinc plebes scandalizati sunt, & discesserunt ab eo: nec tamen Christus ea aliter explicavit, nec publice, nec etiam privatim, ut saltem solebat parabolas Apostolis: quin etiam Servator, alias misericordissimus, permisit plures abire, & perire: quorum tamen ruinam potuisset facillè, ex mente adversariorum, impedire, si declarasset, se loqui tantum de spirituali manducatione. Quintò. Juxta adversarios posset amicus valedicens alteri dicere prudenter: *Manduca meam carnem, & bibes meum sanguinem;* quia significaret: *Memento mei, cum abiero, & in me sem, gaudiamque tuum reponere sic enim jurabo:* quod est absurdissimum. Sextò tandem. Si illo capite sexto Christus non egit de Eucharistia, solus S. Joannes, dilectissimus Christi discipulus, nihil scripsit de Eucharistia, quod est incredibile.

48. Ad probat. coac. antec. neg. conseq. Quòd Catholici aliqui doctores dixerint, eo capite sexto non agi de Eucharistia, id evenit ex præcipiti fervore disputationis; cum enim disputarent contra eos, qui asserabant necessitatem communionis sub utraque specie, ut facillius se ab eorum argumentis expedirent, & maxime à textibus ex capite illo *Joan. 6.* allatis, negarunt, ibi agi